

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2019, 8 (1): 685/710

**Kuvvetler Ayrılığına Yenilikçi Bir Bakış: Dörtlü Kuvvet
Önerisi**

An Innovative Viewpoint of the Separation of Powers: Quad
Power Proposal

Süleyman AKDEMİR

Dr. Öğr.Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Asst.Prof., İ.Yeni Yuzyıl University Faculty of Law

av.akdemir52@gmail.com

0000-0003-4837-4979

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 10.01.2019
Kabul Tarihi / Accepted	: 28.03.2019
Yayın Tarihi / Published	: 28.03.2019
Yayın Sezonu	: Ocak-Şubat-Mart
Pub Date Season	: January-February-March

Atıf/Cite as: AKDEMİR, S. (2019). Kuvvetler Ayrılığına Yenilikçi Bir Bakış: Dörtlü Kuvvet Önerisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (1), 685-710. Retrieved from <http://www.itobiad.com/issue/43055/511106>.

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU- Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Kuvvetler Ayrılığına Yenilikçi Bir Bakış: Dörtlü Kuvvet Önerisi

Öz

Bu çalışmada siyaset bilimi alanında geliştirilmiş kuvvetler ayrılığı ilkesine farklı bir bakış açısı getirilmektedir. Yasama, yürütme ve yargıdan oluşan üçlü ayırımın ortaya çıkardığı sorunlar üzerinde durulmakta, bulgular gösterilmekte, sorunların çözümüne yönelik dörtlü ayırım önerilmektedir. Önerinin dayandığı varsayımlar belirlendikten sonra ilke; biyoloji, psikoloji, sosyoloji ve siyaset bilimi esas alınarak multidisipliner yaklaşımla ele alınmaktadır. Biyolojideki doku grupları, psikolojideki yetenekler, sosyolojideki kurumsallaşma olgusu üzerinde durulmaktadır. Toplum içinde insan yeteneklerinin ortaya çıkardığı gereksinimleri karşılamak üzere oluşan din, bilim, ekonomi ve idare kurumlarına dikkat çekilmektedir. Bu kurumlar tarihin her döneminde görülmekte, halen de varlıklarını sürdürmektedirler. Biyolojideki dokular, psikolojideki yetenekler, sosyolojideki kurumlar dörde ayrılırken siyaset biliminde kuvvetler üçlü ele alınmaktadır. İlkenin yasama/teşri, yürütme/icra, yargı/kaza ve yönetme/idare şeklinde dörde ayrılması halinde diğer bilim dallarıyla paralellik ortaya çıkmaktadır. Dörtlü ayırım önerisi bu çerçevede geliştirilmiştir. Bu öneri SWOT analizi değerlendirilerek güçlü yönleri, zayıf yönleri ile iyileştirici birleşenleri, ortaya çıkaracağı fırsatlarla tehditleri önleyici ve giderici birleşenleri gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kuvvetler ayrılığı, Yenilikçi düşünce, Multidisipliner, Dörtlü ayırım, Pilot uygulama.

An Innovative Viewpoint of the Separation of Powers: Quad Power Proposal

Abstract

In this study, a different perspective is introduced to the principle of separation of powers which has been developed in the field of political science. It focuses on the problems arising from the tripartite distinction consisting of executive, legislative and judicial; the findings are shown and a quad distinction is proposed for the solution of the problems. After determining the assumptions on which the proposal is based; the principle is embraced from multidisciplinary approach grounding on biology, psychology, sociology and political science. Tissue groups in biology, abilities in psychology and the phenomenon of institutionalization in sociology are elaborated. An attention is drawn to religious, scientific, economic and administrative institutions that have been formed in society for the purpose of meeting the needs arising from human abilities. These institutions are observed in every period of history and still do exist. While the tissues in biology, abilities in psychology and institutions in sociology are divided into four; the powers in political science are divided into three. In case that the principle is divided into four as legislative/legislation, executive/execution, judicial/jurisdiction and management/administration; there will be a parallelism with other disciplines. The quad separation proposal has been developed within this framework. This proposal has been evaluated with SWOT analysis and its strong aspects, weak aspects, reformatory components, as well as constituents preventing and removing threats with opportunities have been showed.

Keywords: Separation of powers, Innovative thinking, Multidisciplinary, Quad separation, Pilot application.

Giriş

Devlet, ülke ile mülk, ulus ile egemenlik birleşenlerinden oluşur. Devletin işleyişi ise aynı zamanda organları kabul edilen kuvvetleri ile gerçekleştirilir. Sosyolojik açıdan toplumu oluşturan kurumlar, siyaset bilimi açısından kuvvetler şeklinde karşımıza çıkar. Bir başka deyişle sosyolojideki kurumlaşma, siyaset biliminde kuvvet/güç olarak ifade edilir. Böyle bir güce karşı insan hak ve hürriyetleri önem kazanır.

Toplum ile devlet bu şekliyle ayrı özellikler taşır gözükmekle birlikte, olması gereken, sosyal kurumların siyaset biliminde karşılıklarını bulmak ve onları kendi ilke ve kuralları içinde oluşturmaktır. Bu açıdan bakıldığında toplumsal yapıyı oluşturan din, bilim, ekonomi ve idare gibi kurumlar toplumu/devleti meydana getirir. Ancak bu kurumlar devlet yapısı içinde doğrudan kurum adlarıyla geçmeyip kuvvet, güç, işlev, fonksiyon gibi kavramlara dönüşürler.

Çoğu kez toplumsal kurumlar ile siyasi kuvvetler doğal olaylardan ayrı düşünülür ve gözleme dayanan gelişmeler öne çıkarılır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi de büyük ölçüde gözlemler sonucu fark edilmiştir. Locke ile Montesquieu, İngiliz ve Fransız toplumları içinde gelişen siyasi yapıyı gözlemleyerek ilkenin teorisini oluşturmuşlardır (Montesquieu, 1963: 296; Eroğlu, 2010: 1).

Günümüze kadar devletin organları olarak ifade edilen kuvvetler ayrılığı ilkesi, tamamen siyaset bilimi içinde düşünülmüş ve geliştirilmiştir. Bu ilke hürriyetlerin bir güvencesi kabul edilmiştir. Gerek bilim insanları gerekse uygulayıcılar tarafından her zaman ön plana çıkarılmış, anayasalarda vazgeçilmez bir ilke olarak her zaman yer almıştır.

Çağdaş siyasal ve ekonomik sistemler devlet anlayışındaki düşünceleri etkilemiş, kapitalist sistemle sermaye, sosyalist sistemle toplum/kamu öne çıkmıştır. Her halükârda bu gelişmelerden devletin organlara bakış şekliyle işleyişi etkilenmiştir. Bu yaklaşımlara karşı karma nitelikte sosyal devlet önerileri getirilmiş, uygulamaları da yapılmıştır.

Bu çalışmada ilkeyle ilgili karşılaşılan sorunlar tespit edilmekte, nedenlerine inilmektedir. Bu çerçevede üçlü kuvvetler ayrılığı ilkesinin eksiklikleri bulgular şeklinde ortaya konulmakta, bu bulgulara karşı çözüm olarak dördüncü bir kuvvetin gerekli olduğu açıklanmakta, dörtlü ayırım önerisi getirilmektedir. Tarihi gelişmelere dayalı gözlemlerin yanı sıra, farklı bilim dalları olan biyoloji, psikoloji, sosyoloji ve siyaset biliminden yararlanılmakta, analoji yöntemiyle karşılaştırılmaktadır.

Bu çalışmada üçlü kuvvetler ayrılığı ilkesine dördüncü bir birleşenin eklenmesi önerisi SWOT (*Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats*) analizi yöntemi ile değerlendirilmektedir. Bu yöntem, bir sorunun çözümü amacıyla bir sistemin, kurumun veya durumun güçlü yanlarını belirleyerek bunları en uygun fırsatlarla eşleştiren, zayıf ve tehdit edici yönleri azaltmayı hedefleyen sistematik stratejik bir planlama, bu yönüyle de bir karar verme aracı kabul edilmektedir. Bu analiz, bir sistemin mevcut durum analizini

yaparak fotoğrafını çekmektedir. İç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanmayı, zayıf yönleri iyileştirmeyi, tehditlerin etkisini en aza indirecek şekilde gerekli önlemleri almayı ve bu doğrultuda yeni stratejiler geliştirmeyi hedeflemektedir (Kanlı, 2016:6-7; Aslan vd., 2014: 234). Bu bakımdan araştırmanın temel yöntemi olarak tercih edilmektedir.

Kuvvetler Ayrılığı Kavramı ve Bileşenleri

Devlete ait organlar siyaset biliminde kuvvetler ayrılığı olarak ifade edilir. Siyaset bilimciler devleti farklı organların ve işlevlerin oluşturduğunu kabul ederler. Bunlara kuvvet, güç, erk, iktidar, fonksiyon/işlev, görev gibi isimler verirler. Örneğin yasama organı, yasama kuvveti, yasama gücü, yasama erki, yasama iktidarı, yasama fonksiyonu/işlevi, yasama görevi şeklinde ifadeler kullanılır. Benzer ifadeler yürütme ile yargı için de söylenir.

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin teorik temelleri Montesquieu ile özdeşleşmişse de bu ilkeye Locke'da rastlanır (Okandan, 1936: 504-505; Fevzioğlu, 1947: 51). Söz konusu ilkeyi Aristo'ya kadar götürenler de vardır (Büyük, 2010: 166). Bu ilke, Locke ve Montesquieu tarafından, egemenlik yetkisine bağlı kötüye kullanımları engellemek, keyfiliği sınırlamak üzere devletin içinde yer alan farklı erklerin birbirlerinden ayrılmasını sağlamak amacıyla ortaya konulmuştur (Arslanel ve Eryücel, 2013: 28; Gözler, 2016: 31).

Locke'a göre kuvvetler, yasama, yürütme ve konfederatif kuvvet olmak üzere üçe ayrılır. Yasama kuralları koyarken, yürütme bunları uygular. Yürütme, kanunların yürürlükte kalmasını sağlar ve onları uygular (Okandan, 1936: 505).

Locke'u inceleyen Montesquieu, her devlette yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç kuvvet olduğunu kabul eder. Yazara göre, kuvvet ancak kuvvetle durdurulabilir. Özerk karar mercileri olan yasama, yürütme ve yargı işlevlerini yürüten organların her birinin diğerinin işine karışmaması denge ve uyum içinde olması gerekir (Montesquieu, 1963: 296). Bu takdirde devlet iktidarının kötüye kullanılması önenebilir.

Bu ayırım aynı zamanda fren görevini yerine getirir. Frenin olumsuz etkisi, söz konusu teoriyi ABD uygulamalarında frenler ve dengeler şeklinde değişikliğe uğratmıştır (Manning, 2011: 1952; Uygun, 2017: 364-365). Locke ve Montesquieu'nün etkisi ile 17 ve 18 inci yüzyıllarda söz konusu ilke çok sayıda hukuk metinlerine girmiş, hukuki özelliğinden çok siyasi yönüyle önem kazanmıştır (Heywood, 2017: 356, 387). Ayrıca kişi özgürlüklerinin sağlam bir güvencesi olarak demokratik rejimlerde gelişme ortamı bulabilmiştir (Cornils, 2014: 675). Günümüzde ilke, ilk çıkışından farklılıklar arz etmekle birlikte önemini korumaktadır. Pozitif hukuk verilerine göre, hükümet sistemlerinin tayin edilmesinde yararlanılan araçsal işlevi çerçevesinde kuvvetler ayrılığı ilkesi yerine, gerçekte işlevler/fonksiyonlar

ayrılığı ifadesinin kullanıldığı da görülmektedir. Buradaki ayrılık, artık siyasi değil, tamamen hukuki bir kavram olmaktadır (Küçük, 2013: 50).

Doktrinde yasama, yürütme ve yargı şeklinde üç kuvvet kabul edilmektedir (Benwell ve Gay, 2018: 1; Bezci, 2005: 83; Büyük, 2010: 166; Carrillo ve Chou, 2010: 657; Efe, 2015: 68; Entin, 1990: 176; Eren, 2014:19-20; Eroğlu, 2010: 9; Feyzioğlu, 1947: 50; Gidersoy, 2017: 517; Gözler, 2017: 73-74; Heywood, (2015: 286-287; Mojaşelo, 2013: 37; Kaboşlu, 2017: 111; Karatepe, 2013: 223; Küçük, 2015: 39; Okandan, 1936: 506; Öztekin, 2014: 285; Parlak ve Caner, 2013; Roskin, Cord, Medeiros, ve Jones, 2015: 272; Tanör ve Yüzbaşıoşlu, 2018:126; Teziç, 2017: 491-492; Turhan, 2012: 61; Uygun, 2017: 364; Waldron, 2018: 459; Yayla, 2012: 165; Yüzbaşıoşlu, 2017:16). Kuvvetlerin her birine kendi niteliklerine uygun birer devlet işlevi karşılık gelmekte, yasama, yürütme ve yargı şeklinde ifade edilmektedir. Her organ kendi işlevini yerine getirmekte, dişer organların işlevlerine müdahale etmesine izin vermemektedir. Her kuvvet dişerlerini frenlemekte, kuvvetler devleti tek başlarına kontrol edememekte, denge ve uyum içinde kalmaktadırlar (Cornils, 2014: 495; Öztekin, 2014: 66; Teziç, 2017: 489). Denge ve denetleme mekanizmalarının Newton bilim anlayışındaki denge ve düzen biçiminde kurgulanabilmektedir (Bilmez, 2018: 114).

Montesquieu'nün kuvvetler ayrılığına ilişkin fikirleri, hem 1787 ABD Anayasasının hem de 1791 Fransız Anayasasından başlayarak devrim sonrası anayasaların esin kaynağı olmuştur. İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi m.16'da kuvvetler ayrılığı ilkesine, anayasal devletin zorunlu bir birleşeni olarak yer verilmiştir. Hakların güvence altına alınmadığı, kuvvetler ayrılığının bulunmadığı bir toplumda anayasa yok hükmünde kabul edilmiştir (Gözler, 2016: 33). Teorinin yankıları, 19. Yüzyıl anayasacılık hareketleri üzerinde derin izler bırakmıştır. Rejimlerin sınıflandırılmasında bir tür mihenk taşı olmuştur. Kuvvetlerin yasama veya yürütmede birleştiğı yönetimlere karşılık, ılımlı ayrılığın dayanan İngiliz parlamenter rejimiyle sert ayrılığın dayanan ABD başkanlık rejimleri yer almıştır (Teziç, 2017:495).

Sosyalist rejimlerde kişinin hürriyete kavuşturulması hedef alındığından iktidarın bölünmesi değil, güçlendirilmesi esas alınmıştır. Liberal siyasi rejimlerdeyse ayrı ifade edilen bu kuvvetlerin bir şekilde parlamenter sistemlerde birleştiğı görülmüştür. Kuvvetlerin yürütme organında birleşmesi örnekleri olduğu gibi yasama organında da bu durum gerçekleşebilmiştir. Meclis hükümeti sistemi bu birleşmenin tipik örneğı olarak karşımıza çıkmıştır. Kuvvetlerin ayrı kabul edilmekle birlikte iş birliğı içinde olmaları örnekleri de yaygın uygulama imkânı bulmuştur. Parlamenter rejimler bu tip uygulamalar şeklinde gerçekleşmiş, katı ayrılık en geniş şekliyle başkanlık sistemlerinde kendini göstermiştir. (Dursun, 2014: 129; Teziç, age.495). İster başkanlık isterse parlamenter sistem kabul edilmiş olsun, bu ilkenin katı veya yumuşak yer almadığı bir anayasa metni kalmamıştır.

Bu ilkenin parlamenter rejimlerde sözde kaldığı (Dursun, 2014: 129), yargı mensuplarının özlük haklarının ve atamalarının yürütme organı içinde yer

alan adalet bakanlığı tarafından gerçekleştirilmesinden dolayı işlevini ve önemini yitirdiği (Erdoğan, 2001: 13-15), siyasi partiler lehine dengelerin bozulduğu, aşırı merkezîyetçi uygulamalar sonucunda demokratik katılımın sözde ve yetersiz kaldığı, seçim sistemlerindeki çoğunluğa dayalı uygulamalar ile çoğulculuğun terk edilerek kutuplaşmayı beraberinde getirdiği, seçilmiş krallar konumunu elde eden siyasilerin de sermayenin denetimine girdiği, yasama organının teşkil ediliş ve işleyiş şeklinin toplumsal yasaları düzenleme yerine baskılara dayalı yasa üretme merkezine dönüştüğü, yürütmenin bürokrasinin güdümüne girdiği, ekonomik yasalar yerine siyasi kararların toplumsal düzeni bozduğu... ileri sürülmektedir. Bunlar ve benzeri sorunların çözülebilmesi için yine söz konusu ilkeye gereksinim bulunmakta, dengenin kurulmasına yönelik çalışmalara hız kazandırmak gerekmektedir. Devasa boyut kazanan siyasi iktidarı yekpare kütle olmaktan çıkarıp, iş bölümü içinde dengeli hale getirme konusu öne çıkmaktadır.

Uygulamalar

Anayasal düzenlemelerde bu ayrım kendini açık bir şekilde gösterir. Avusturya, Belçika, Danimarka, F. Almanya, İtalya, Hollanda, İspanya anayasaları da benzer şekilde yasama, yürütme ve yargı ayrımını düzenlerler (AB Anayasaları). Karşılaştırmalı siyasal ve yönetsel yapılar konusunda ülkeler arasında yapılan analizler devletin temel organlarını üçlü ele almaktadır. Bu konuda Fransa, İngiltere, Japonya, Rusya, Hindistan, Yeni Zelanda ve benzeri ülkeler bu kapsamda değerlendirilebilir (Parlak ve Caner, 2013). Amerika Birleşik Devletleri Anayasası, Kaliforniya Eyaleti, Güney Afrika, Kanada anayasaları bu ayrımı esas alır (Mojaelo, 2013: 44; Carrillo ve Chou, 2010: 657). İngiltere’de yazılı tek bir anayasa metni olmamasına rağmen İngiliz yönetim sistemi tipik olarak kuvvetler ayrılığı esasına dayanır ve Montesquieu’nün üç ana versiyonunu ifade eder (Benwell ve Gay, 2018: 2).

Osmanlı Devleti’nin ilk anayasası 1876’dan öncesi kuvvetlerin yürütmede toplandığı bir monarşi kabul edilir. 1876 Anayasası ile monark eksenli kuvvetler birliği esası benimsenmiş, 1909 değişikliği ile kuvvetler ayrılığı yumuşak iş birliğine dayalı ama yasamayı daha çok kollayan bir biçimde gerçekleştirilmiş, klasik parlamenter hükümet sistemi kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti kuruluş yıllarında meclis hükümeti sistemi ile kuvvetler birliğini, 1924 Anayasası kuvvetler birliğini sürdürmüş olmasına karşın yasama ve yürütme işlerinde organik ve fonksiyonel ayrılıklara da yer vermiştir. Meclis hükümeti ile parlamenter rejimi uzlaştırmaya çalışan bir karma sistem yaratılmıştır. 1961 Anayasasında Kuvvetler ayrılığı esası netleştirilmiş, sadece meclise dayalı egemenlik anlayışı yerine yasamanın yanında yürütme ve yargı organlarına da dayandırılmıştır (Tanör, 2017: 137, 196, 237, 304, 394). 1982 Anayasası, bir yanda Cumhurbaşkanı kişiliğinde

güçlendirilmiş yürütme ve devlet yapısı; öte yandan başbakanın bakanlar kurulu üzerinde hiyerarşik amir konumu karşısında zayıflatılmış bir yasama öngörmüştür (Kaboğlu, 2017: 158). 2016 Yılında yapılan anayasa değişikliği ile yürütme ağırlıklı olmakla birlikte sert denilebilecek bir kuvvetler ayrılığına bir dönüş yapıldığı söylenebilir.

Bulgular

Görülüyor ki söz konusu ilke çağdaş gelişmelerden etkilenmiştir. Ancak yeni planlı ve projeli yaklaşımlar yerine ortaya çıkan sorunlara gelişigüzel gelişmelere dayalı çözümler süreci devam etmektedir. Bu kapsamda olmak üzere yeri gelmişken çıkan sorunları tespit etmede yarar bulunmaktadır.

Çağdaş gelişmeler devletin gücünü artırmış, buna karşılık bireylerin bu güç karşısında etkileri azalmıştır. Yerinden yönetim birimlerinin merkezi güç karşısında yapabilecekleri birçok şey kısıtlanmış adeta amir memur, efendi köle ilişkisine dönüşmüştür. Ocak, Bucak, il gibi yerinden yönetim içinde seçimle gelmesi gereken yönetim birimleri merkezden atanarak demokratiklik ilkesi sadece merkezi yönetimle sınırlı hale getirilmiştir. Yerel yönetim içinde düşünülen belediye oluşumları ise iki başlılığı getirmiş, seçilmiş bu birimler vesayet rejimine tabi tutulmuştur.

Küçük birimlerin bağımsızlığı ve özerkliği tamamen terk edilerek kişilerin yönetime etkin katılımları ortadan kaldırılmış sadece dörder beşer senelik seçimlerle bir oy hakkı ile demokrasi günlük hayattan çıkarılmıştır. Bireylerin konumu siyasilerin ve iktidardakilerin seçim dönemlerinde oy için dinledikleri, seçimlerden sonra umursamadıkları şekle dönüşmüştür.

Küçük birimlerin işlevleri azalınca her bir birimde olması gereken kuvvetler ayrılığına dayalı denge sadece anayasal düzeyde ve merkezi yönetimle sınırlı düşünülür ve uygulanır hale gelmiştir. Herhangi bir hücrenin bağımsız özelliği içinde bir bütün teşkil ettiği, bünyesinde temel birleşenleri ayrıntılı olarak taşıdığı hususu göz ardı edilmiştir.

Devlet yönetiminin en temel organı olan yasama meclislerinin oluşumu tamamen siyasi partilere terk edilmiştir. Bu terk, toplumsal yapının diğer temel kurumları olan bilim, ekonomi ve din kurumlarını büyük ölçüde işlevsiz hale getirmiştir. Bu kurumlar yasa yapma yetkisini tekellerine alan siyasilerin güdümüne girmiş adeta insaflarına terk edilmiştir.

Kuralları keşfetme ve yasalar şeklinde ifade ederek düzenleme bilimin ve bilim insanlarının alanı olmasına rağmen bu işlev bilimin elinden alınarak tamamen siyasilerin denetimine, vesayetine hatta emrine geçmiştir. Geçmişte kuralları oluşturma tekeli dinin elinde iken toplumsal denge nasıl bozulmuş ise bu defa siyasilerin tekeline geçerek dengenin bozulması şekil değiştirmiştir. Her ne kadar din adamlarına karşı bu mücadeleyi burjuva sınıfı ile bilim insanlarının desteğinde siyasiler vermişlerse de otorite ellerine geçince bilimi dışladıkları gibi bilim insanlarında olması gereken dokunulmazlık kurumunu kendileri için kullanmaya başlamışlardır.

Ekonomiye ilişkin kurullarla uygulamaların çözümünde de nihai söz siyasilerin olmuştur. Kamu otoritesinin siyasilerin ellerine geçmesi üzerine

sermaye taktik değiştirmiştir. Öncelikle merkezileşmeye yönelik her gelişmeyi desteklemiş, karar almalarda çoğulculuk esası yerine çoğunluğu geliştirmiş ve kutuplaşma sürecine giren demokrasilerde siyasilerin ihtiyacı olan destekleri vererek kendi güdümüne almıştır. Artık seçimlerde kutuplaşan ikili yapı ve sermayenin etkisinde belirlenen siyasi iktidarlar oluşur hale gelmiştir. Meclislerde düzenlenen yasalar ile alınan kararlar sermaye lehine bireyler aleyhine işlemeye başlamıştır. Sermaye o kadar güçlenmiştir ki 2017 yılı OXFAM raporuna göre dünya üzerinde servetin %82'sinin yüzde %1'in eline geçtiği ortaya çıkmıştır (Oxfam Report).

Kamu otoritesini elinde bulunduranlar tarafından atama esasına dayanan yargı işlevi de sorunlar odağı haline gelmiştir. Her ne kadar kişiler arasındaki sorunları kısmen çözmüş olsa da uzun dönemde bir taraftan siyasilerin diğer taraftan sermayenin arka bahçeleri olmaktan kendini kurtaramamıştır. Hukukun üstünlüğü, yargının bağımsızlığı, karar verenlerin tarafsızlığı sözlerde kalmıştır. Buna bir de ihtilafların çoğalması ve kararların yıllarca sürmesi eklenmiştir.

Tarihin en eski kurumu olan dinler de varlıklarını sürdürmekle beraber işlevlerini yitirme durumuyla karşılaşmışlardır. Dinlerin esasını ve özünü oluşturan ahlak dinle birlikte büyük ölçüde devre dışı kalmıştır. Böyle olunca iyiliği getirme ve kötülükten uzaklaştırma işlevine sahip olan dinler yerine sadece hukuk kuralları ile toplum düzeni kurgulanmak ve kurulmak istenmiştir. Ahlaklı olunması gerekirken hukuk kurallarına bağlılık öne çıkarılmış, özde olması gereken iyilik ise şekilde aranır hale gelmiştir.

Bugün siyasi güçler yasama, yürütme ve yargı dahil bütün kuvvetleri belirler hale gelmiş adeta hegemonyaları altına almıştır. O kadar ki bu ilke göstermelik hale gelmiştir. Yasama işlevinde bilimin etkisi olsa bile dolaylı kalmıştır. Meclisler, siyasi iktidarların elinde birer yasa yapma mekanizmasına dönüşmüş, yasalar çıkarılırken siyasilerin sayısal çoğunlukları esas alınmıştır. Basit konular yasalaşırken hayati konuların düzenlenmesi ihmal edilmiş veya geciktirilmiştir.

Bilime ve bilim insanlarına ait olması gereken dokunulmazlık kurumu siyasilerin elinde suçlanmalardan korunma aracına dönüşmüştür. Dokunulmazlığın doğal ve sosyal yasaları keşfeden bilime ve bilim insanlarına ait olması gerçeği göz ardı edilmiştir. Bu yetki günümüzde bilim insanları yerine siyasiler tarafından kullanılmakta, buna karşılık bilim toplum hayatının dışında kalmaktadır.

Görülüyor ki kuvvetler ayrılığı ilkesi şekli düzenlemeler yanında özünde de değişiklikler yapılması ve içeriği doğru bir şekilde doldurulması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu tespit ve bulgular ışığında ilkenin gelişen bilimlerin ışığında projelendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma bu konuda bir başlangıç sayılmalıdır.

Yenilikçi Bir Yaklaşımla Dörtlü Kuvvet Önerisi

Dörtlü ayırımın karşılığı olan sözcüklerin karşılığı dilimizde bulunur. Gerek siyaset bilimi gerekse anayasalarda kuvvetlerin eski kullanılışları “teşri, icra, kaza ve idare” sözcükleridir. Türkçede yasama, yürütme ve yargı sözcüklerinin hemen yanına yönetme sözcüğü eklenebilir. Öneri kapsamında önce varsayımları belirlemek istiyoruz.

Varsayım 1. Bu çalışmada tarih boyunca biyolojik görüşle doğal hukuk görüşünü savunanların yaklaşımlarından hareket edilmekte (Dural, 2013: 47), güncellenerek yenilikçi bir bakış açısı ile ele alınmaktadır.

Varsayım 2. Ruh ve bedenden oluşan insanın, toplumsal kurumlarla siyasi kuvvetleri oluşturduğu varsayımına dayanmaktadır.

Varsayım 3. Farklı bilimler olan biyoloji, psikoloji, sosyoloji ve siyaset bilimi yanında ikili sistemle matematikten de yararlanılmaktadır.

Varsayım 4. Bilimler arası ilişkilerde analogi yöntemi kullanılmakta, SWOT analizi ile denetlenmektedir.

Bu çalışmada ele alınan ilkenin multidisipliner açıdan ele alınması tarafımızdan 12-14 Eylül 2018 tarihinde Safranbolu’da tebliğ olarak sunulmuş, hakem süreçlerinden geçerek hem Abstract hem de tebliğ metinleri olarak yayımlanmıştır (Akdemir, 2018: 388). Söz konusu tebliğ gözden geçirilerek genişletilmiş ve bir öneri şekline sokulmuştur. Ayrıca SWOT analizi ile denetlenmiştir Söz konusu çalışmanın multidisipliner kısmında elde edilen sonuç ve değerlendirmelere özetle yer verilmiştir.

Biyolojide doku oluşumu, psikolojide yeteneklerin farklı özellikler ve ölçütlerle ifade edilebilmesi, sosyolojideki kurumlaşma olgusu üzerinde durulmuş söz konusu bilimlerde ikili sistemin bir gereği olarak yapılar önce ikiye sonra dörde bölünerek ele alınmıştır. Bu durumun insanı meydana getiren ruh ve beden birleşeninde karşımıza çıktığı gibi, sosyolojide toplumu oluşturan insan/topluluk ve yeryüzü/çevre birleşenleri ile benzerlik gösterdiği, siyaset biliminde devletin ise ulus/egemenlik ve ülke/mülk şeklini aldığı anlaşılmıştır.

Biyolojideki dokuların endoderm, ektoderm, mezoderm ve neural crest olmak üzere dört esasa dayandığı (Aydın, 2014: 18; Pehlivan, 2017: 14; Erbenği, 1986, s.112-113), psikolojide yeteneklerin his, fikir, irade ve ünsiyet olmak üzere dört özellik taşıdığı, bu yeteneklerin iyi/kötü, yanlış/doğru, fayda/zarar ve adalet/zulüm ölçütleriyle farklı olduğu ortaya çıkmıştır (Aristoteles, 1975: 10; Baymur, 2004: 1-3; Ersoy, 1986: 11; Güney, 2012: 1,7); Morgan, 1989: 388; Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2015: 27). Sosyolojideki kurumlaşmanın yeteneklerin maşerileşmesiyle din, bilim, ekonomi ve idare olarak toplumsal yapıyı oluşturduğu (Aktan, 2017: 142; Cevizci, 2015: 17; Demirci, 2007: 217; Eryılmaz, 2017: 9; Keskin, 2014: 8; Midgley, 1993: 3-13; Savaş, 1989: 19; Savaş, 2015, 9-12; Toprak, 1986: 359; Toprak, 2014: 22; Yüksel, 2007: 602), siyaset bilimi ile bu bilimler arasında paralellik kurulabildiği, organların üçlü olması yerine dörtlü bir tasnife tabi tutulması gerektiği değerlendirilmiştir.

Bu karşılaştırmalarda dokuların, yeteneklerin ve kurumların dörtlü esasa dayandığı ortaya çıkmış, aralarındaki ilişkilerin denge ve uyum esasına dayandığı üzerinde durulmuştur. Siyaset biliminde kuvvetlerin ayrılmasıyla biyolojideki dokular, psikolojideki yetenekler, sosyolojideki kurumlar arasında bir analog/benzerlik olduğu gösterilmiştir.

Şekil 1. Multidisipliner Karşılaştırma

KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ			
BİYOLOJİ	PSİKOLOJİ	SOSYOLOJİ	SİYASET BİLİMİ
• Ektoderm	His	• Ahlak- Din	Denetleme- Yargı
• Endoderm	Fikir	• Bilim	Yasama
• Mezoderm	İrade	• Ekonomi	Yürütme
• Neural Crest	Ünsiyet	• İdare	Yönetme

Şekil 1.'de görüldüğü üzere multidisipliner analogik yaklaşımın yasama, yürütme ve yargı organlarının üçlü olmasını yetersiz kılmaktadır. Özellikle yürütmenin hem ekonomiyi hem de idareyi kapsaması bu eksikliği belirlemekte, ilkenin yasama, yürütme, yargı ve yönetme olmak üzere dörtlü ayrımla yapılması gerektiğini göstermektedir.

Kuvvetlere yeni birinin eklenmesi, her birinin yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır. Yasama, yürütme ve yargıya, yönetmenin eklenmesiyle biyoloji, psikoloji ve sosyoloji arasında bağ kurulmaktadır (Akdemir, 1991: 57,93).

Biyolojideki dokular endoderm, ektoderm, mezoderm ve neural crest olmak üzere dört esasa dayanmaktadır. Psikolojide yetenekler his, fikir, irade ve ünsiyet olmak üzere dört özellik taşımakta, bunların iyi/kötü, doğru/yanlış, fayda/zarar ve adalet/zulüm ölçütleriyle farklılıkları ortaya çıkmakta ve belirlenebilmektedir. Sosyolojideki kurumlaşma yeteneklerin sosyalleşmesi din, bilim, ekonomi ve idare olarak toplumsal yapıyı oluşturmaktadır. Siyaset bilimiyle bu bilimler arasındaki karşılaştırma organların üçlü olması yerine dörtlü bir tasnife tabi tutulması gerektiğini ortaya koymaktadır (Akdemir, 2017: 202).

Bu karşılaştırmalarda ikili sistem öne çıkmakta, dokuların, yeteneklerin ve kurumların dörtlü esasa dayandığı görülmektedir. Aralarındaki ilişkiler denge ve uyuma dayanmakta, siyaset biliminde kuvvetlerin ayrılmasıyla biyolojideki dokular, psikolojideki yetenekler, sosyolojideki kurumlar

arasında benzerlik kurulmaktadır. Bu karşılaştırmalar kapsamında kuvvetler değerlendirildiğinde Şekil 1.'de görülen dörtlü kuvvet ayırımı öne çıkmakta, aşağıdaki değerlendirmeleri beraberinde getirmektedir.

Yasama/teşri, devletin kural koyma ve yasa yapma hakkına sahip organı ifade etmektedir. Toplum hayatı düzene dayanmakta, düzen ise kuralları gerektirmektedir. Kuralları belirleme ve yasalaştırma söz konusu organın bir fonksiyonu kabul edilmektedir. Bu fonksiyon günümüzde yasama meclisleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada yasamanın bilim kurumunca ve bilim insanlarınca yerine getirilmesi öne çıkmaktadır.

Yürütme/icra, konulan yasalara göre uygulamalar yapmaktadır. Hukuk içinde yasalara uygun hareket edilmesi ve uyulması istenmektedir. Uygulayıcılar yasaları yorumlarlar, görüşlerine göre hayata geçirirler. Bazen yorum farkı bazen yasaların kötü yorumlar ile ihlal edilmesi mümkündür. Burada yürütmeye uygulama bakımından bir öncelik tanınmaktadır. Bu çalışmada yürütmenin ekonomi kurumu tarafından teşkil edilmesi öne çıkmaktadır. Uygulamaların yasalara ve hukuka uyup uymadığı sorunuyla karşılaşılmakta, o nedenle yürütmenin denetlenmesi gerekmektedir.

Yargı/kaza, yasama organı tarafından konulan kurallar arasında bir çelişki olup olmadığı ile yürütmenin yasalara uygun hareket edip etmediğinin denetlenmesi gerekmektedir. Bu işlevi yerine getirecek organın hem yasamadan hem de yürütmeden ayrı ve bağımsız bir organ olması tarafsızlık ve adaletin sağlanması bakımından önem taşımaktadır. Böylece hem konulan kurallar içindeki çelişkiler ortadan kalkmış hem de uygulamadaki kural ve yasa dışılıkların önüne geçilmiş olmaktadır. Bu çalışmada yargının ahlaki kurum tarafından teşkil edilmesi öne çıkmıştır. Dinleri toplum dışı sayan laiklikle dinleri devlete egemen kılan teokratik anlayışlar terk edilerek ahlakla dinlerin sosyal kontrol işlevini esas alan bir tanımının yapılması gerekir.

Yönetme/idare ise bu üç işlevin bekçiliğini yapmakta, hukukun üstünlüğü çerçevesinde yargı kararlarını yerine getirmektedir. Yargı bağımsız olup, tarafsız olarak uygulamalara karşı kurallara uyulup uyulmadığı, sözleşmelere aykırı davranılıp davranılmadığı konusunda kararlar veren bir organdır. Görevi, kararları hukuka uygun olarak almaktan ibarettir. Yargı, verilmiş olan bu kararları yerine getirme görevine sahip değildir. Kararları uygulayacak organın adı idare olup, infaz makamı olarak karşımıza çıkmaktadır. O halde idarenin görevi alınan kararları yerine getirmektir. Hukukun üstünlüğü böyle bir iş bölümü olması ile gerçekleşebilir.

Yasama kuralları/yasaları düzenleyecek, yürütme yasaları özgür bir biçimde yorumlayarak uygulayacak, uygulamada yasalara aykırılıklar yargı organı tarafından denetlenerek karara bağlanacak, bu kararlar yargının ve hukukun üstünlüğü kuralının bir gereği olarak idare tarafından yerine getirilecektir. Bu çalışmada devlet ise bütün kurumlarla işlevlerinin bir arada dengeli ve uyumlu çalışması şeklinde düşünülmektedir. Kuvvetler arasında çıkacak ihtilaflar hakem başkan tarafından çözülmekte, başkan kuvvetler arasında hakem sıfatıyla dengeli korumakta, devleti ise temsil etmektedir.

Önerinin SWOT Analiziyle Değerlendirilmesi

SWOT analizinin birleşenleri Tablo 1.'de gösterilmektedir. Bu çerçevede mevcut durum ile yapılan önerinin güçlü ve zayıf yönleri gösterilmekte, zayıf yönlerini iyileştirici birleşenleri üzerinde durulmakta, ortaya çıkan ve sunulan fırsatlarla karşılaşılan tehditler ele alınmakta, bulgulardaki sorunları çözüp çözmediğinin analizleri yapılmaktadır.

Tablo 1. SWOT Analizinin Birleşenleri

S	GÜÇLÜ YÖNLER	<i>İncelenen sistemin, birleşenlerinin veya bir durumun güçlü yanları</i>
W	ZAYIF YÖNLER	<i>İncelenen sistemin, bileşenlerin veya bir durumun zayıf yanları</i>
O	FIRSATLAR	<i>Güçlü yanları destekleyen dış çevredeki fırsatlar</i>
T	TEHDİTLER	<i>Dış çevreden gelen tehditler</i>

Güçlü Yönler

G1. Günümüz devlet yönetimlerinde başkanlık sistemi, parlamenter sistem ve/veya karma sistemler olsun kuvvetler ayrılığı ilkesi kabul edilmektedir. Gerek doktrinde gerekse uygulamada kuvvetler ayrılığı ilkesi yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üçlü olarak ele alınmaktadır. Yasamanın yasaları düzenleme işlevi hakkında genelde bir konsensüs bulunmaktadır. Yargı ile ilgili bağımsız, tarafsız, ehil ve liyakatli kişiler tarafından bir yargılama süreci sonunda karar verilmesi istenmektedir.

Buna karşılık özellikle yürütme ayırımı içine hem idari hem de ekonomik kurumlar birlikte düşünülmemekte, farklı kriterlere sahip iki kurum tek kuvvet içinde toplanmaktadır. Oysa idare ile icra farklı ölçütler ile hareket eden iki ayrı işlevdir. Ekonominin bir işlevi olan icra ile idarenin bir işlevi olan yönetme ayrı ölçütler ile açıklanabilir. Böyle yaklaşıldığında ekonomi konusunda siyasiler tarafında karar alınmasının tutarsız olduğu gerçeği ortaya çıkar.

Tablo 2. Güçlü Yönleri: G1, G2, G3, G4.

G1	Kuvvetler ayrılığının konsensüs, dördüncü kuvvetin gerekliliği	Devlet yönetiminde kuvvetler ayrılığı ilkesi yasama, yürütme ve yargı olarak üçlü ele alınır. Yasama yasaları düzenler. Yürütme yasalara uygun hareket eder. Yargı yasalara göre denetimi bağımsız ve tarafsız kişiler tarafından bir yargılama süreci ile belirler. Yürütme ayrımı içine hem idari hem de ekonomik kurumlar birlikte düşünülür. Farklı kriterlere sahip iki kurum tek kuvvet içinde toplanır. Oysa hem idare hem de icra farklı kriterlerle hareket eden iki ayrı organ ve işlevdir. İcra (dar manada yürütme) ekonominin bir işlevi, Yönetim ise idarenin bir işlevidir. Ekonomi kâr/zar, idare ise adalet/zulüm ölçütleri ile açıklanır. Ekonomi konusunda idare tarafından karar alınmasının tutarsızlığı ortaya çıkar. Önerilen dördüncü kuvvet ekonominin ekonomik ölçüt ve kararlarla idarenin idari ölçüt ve kararlarla alınması yolunu ve yöntemini açar. Sorunlara çözümler dördüncü kuvvetin eklenmesi ile daha da kolay olur.
G2	Kamu gücü yitirilmeden kişi hak ve hürriyetleri güvenceli hale gelir.	Dördüncü kuvvetle ekonomik kararlar idari kararlar ve uygulamaları birbirinden ayrılır. Siyasi otoritenin çalışma hayatı üzerindeki kural dışı ve/veya keyfi davranışları sona erer. Çalışma hayatı ile kamu güvenliği farkı ortaya çıkar. Emek ekonomik olarak korunabilir hale gelir. Bu ilke ile devlet gücü etkin ve sürdürülebilir hale geldiği gibi güçlerin bölünerek ayrılması kişilerin hürriyetlerinin güvence altına alınması anlamına da gelir. Burada kamu kadar kişilerde korunur.
G3,	Multidisipliner destek	Dördüncü kuvvet önerisi multidisipliner yaklaşıma dayanır. Bu tür bilimler arası çalışmalarda karşılaştırmalar yapılır, eksikler kolay görülür. Birinde fark edilmeyen bir birleşen diğerinde ortaya çıkabilir. Matematikteki ikili sistem, biyolojideki dokular, psikolojideki melekeler, sosyolojideki kurumlar ve siyaset bilimindeki kuvvetler arasında benzerlik kurulabilir.
G4	İkili sistem	Denge ikili sistemle başlar ve gelişir. Matematikte ikili sistem 1, 2, 4, 8, 16, 32... sayı dizisi ile ifade edilir. İnsanı oluşturan hücre bölünmeleri bu sayı sistemine göre şekillenir. Kuvvetlerin dörtlü olması ikili sistem ile de uyum gösterir. Böylece kamunun dijitalleşmesi konusuna daha kolay ulaşılır.

Önerilen dördüncü kuvvet yürütmenin ekonomik ölçüt ve kararlarla yönetimin idari ölçüt ve kararlarla alınması yolunu ve yöntemini açar. Karşılaşılan sorunların giderilmesi dördüncü kuvvetin eklenmesi ile daha da kolay olduğu gibi güçlenir.

G2. Bu ilke sayesinde devlet gücü etkin ve sürdürülebilir hale geldiği gibi güçlerin bölünerek ayrılması o toplum içinde yaşayan bireylerin hürriyetlerinin güvence altına alınması anlamına da gelir. Burada kamu kadar kişiler de korunur.

G3. Dördüncü kuvvetin varlığı ve gerekliliği multidisipliner yaklaşım ile yapılan inceleme ve araştırmalar sonucunda daha kolay anlaşılabilir. Bu tür bilimler arası çalışmalarda ortak alanlar belirlendiği gibi karşılaştırmalar da yapılarak eksiklikler daha kolay görülür. Bir bilim alanında fark edilmeyen özellik diğerinin karşılaştırması ile ortaya çıkabilir. Açıkça görüleceği üzere matematikteki ikili sistem, biyolojideki dokular, psikolojideki melekeler,

sosyolojideki kurumlar ve siyaset bilimindeki kuvvetler arasında paralellik kolaylıkla kurulabilir. Doğal oluşlardaki denge ile toplum yaşamındaki denge arasındaki benzerlikler kolay anlaşılır hale gelir.

G4. Denge ikili sistemle başlar ve gelişir. Matematikte ikili sistem 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, ... sayı dizisi ile ifade edilir. İnsanı oluşturan hücre bölünmeleri bu sayı sistemine göre şekillenir. Kuvvetlerin dörtlü olması elit sayılar sistemi olan ikili sistem ile de uyum gösterir. Böylece kamunun dijitalleşmesi konusuna daha kolay ulaşılır. Her bir organın işlevleri olarak kuralların konulması, yürütülmesi, denetlenmesi ve yerine getirilmesi şeklinde karşımıza çıkar. Devlet kurumu işlerlik kazanır. Birlikte çalışmaları ahenk ve denge içinde olduğundan hizmetler tam olarak görülür ve kişi hürriyetleri ziyadesiyle korunur. İşlevlerin ayrılmakla birlikte ahenk ve denge içinde olmaları toplumsal düzeni sağlıklı bir duruma getirir.

En üstün siyasi varlık olan devlet gücü üzerinde bir otorite düşünülemez. Bu güç ve otoritenin ayrışması ve kuvvetlerin ayrılması söz konusu güce sınırlı da olsa bir fren görevi görür. Bu fren toplumun birleşenleri arasında bulunan insanlar için bir koruma sağlar. Böylece kişi hak ve hürriyetleri ile kamu arasında bir denge oluşur.

Zayıf Yönler

Z1. İlkenin en önemli kritiği parlamenter sistemde kendini gösterir. Çoğu zaman yasama, yürütme ve yargı tek güç olarak karşımıza çıkabilir. Başkanlık sisteminde ise katı ayrılık ciddi sorunlar çıkarabilir.

Z2. Yargı işlevinin yürütme içinde kabul edilmesi bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak bağımsız olmayı etkileyebilir. İcra ile İdarenin yürütme içinde yer alışı şekli de kamuyu yanlış kararlar almaya götürebilir.

Z3. İlke devlet aygıtına işlerlik kazandırma amacı güder. Ancak çağdaş demokrasilerde devlete işlerlik kazandıran yasa yapma yetkisini meclisler eliyle kullanan siyasi partilerdir. Demokratik hayatın vazgeçilmez bileşenleri arasında gösterilen siyasi partilerin teşkil ediliş şekilleri, kamu gücünü ele geçirme yöntemleri, halkın katılımı konularında ciddi sorunlar bulunur. Parti grupları oluşurken karşılaştıkları sorunlar, yetki almak için seçime katılma ve seçim sistemleri ile ilgili sorunlar birbirini izler. Seçim dönemi manipülasyonları ile karşılaşılan sorunların boyutu daha da artar.

Z4. İlkenin bir diğer zayıf yönü merkezi sistemi daha da güçlü kılmasıdır. Bu da yerel sorunların artmasına ve kişilerin ezilmesine yol açar. Bu durum kişi hürriyetlerinin aleyhine işler.

Z5. İlkenin üçlü ayırımı olsa da nihai yetki siyasilerin eline geçirmesinin önüne geçemez. Siyasiler kendilerini dinlerin, bilimin ve ekonominin üzerinde görürler.

Z6. Siyasi partilerin çoğunluğu esas alan seçim sistemi içinde ekseriyeti elde etmeleri için ekonomik güce gereksinimleri ortaya çıkar. Bu durumu fırsat bilen sermaye seçimleri kazanmak adına her türlü mücadeleye girişir. Siyasilerin emrinde düşünülen iktidar aslında sermayenin denetimine hatta güdümüne girer. Bu defa kamu gücü sermayeye çalışır hale gelir. Ekonomik bölüşümde dengesizlikler ve haksızlıklar oluşur. Sınıflaşmalar ortaya çıkar. Bir tarafta sefaletler yaşanırken diğer tarafta sefaletler had safhaya ulaşır hatta sınır tanımaz hale gelir (Oxfam Report).

Z7. Mevcut siyasi partilerin yapısı ve seçim sistemleri ilkeyi işlemez hale getirir. Merkezi sistem uygulamaları hem kişilerin hem de yerel birimlerin etkinliğini azaltır.

Z8. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin sadece merkezi yönetimde ele alınması ciddi bir sorundur ve toplumun ilk hücreleri ile dokuları olan yönetim birimlerinde vesayete dayalı yetersizlikleri beraberinde getirir. Kuvvetler ayrılığı ilkesi yerel yönetimlerde düşünülmediğinden yönetim yönetişime dönüşmede büyük zorluklarla karşılaşır. Hiyerarşik düzeni merkez lehine yerel aleyhine bozar. Merkezin güçlenmesi sonucu yerel haklar ve kişi hürriyetleri etkinliğini kaybeder. Oysa bu ilke en küçük yönetim biriminden en üstüne kadar uygulanması gereken bir ilkedir.

Z9. Bu ilke merkezi yönetimde düşünüldüğünden uzun dönemde merkezi gücü daha da güçlendirir. Devleti leviathan haline getirir. Merkezi gücü güçlendirdiğinden kişi hürriyetleri sekteye uğrar.

Z10. Seçim yerine atama sistemine dönüşür ve diktatörler üretir.

Z11. İç ayaklanmalara neden olur. Buna bağlı olarak güvenlik zafiyetine sebep olur. Anarşi ortamı doğar. Merkezi gücün olağan dışı harcamaları ve yatırımlarına bağlı olarak gelir dağılımında adaletsizlikleri getirir.

Z12. Devlet kurum olarak toplumsal dengeye dayanır. Denge için birden fazla varlığa gereksinim vardır. Dengenin en iyi ifadesi kendisini ikili sistemde gösterir. Kuvvetlerin üçlü ayırımı genel denge kuralına aykırıdır. İkili sistem 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128,... olmak üzere ifade edilir.

Toplumsal yapının ileride matematiğin konusu içine sokulması isteniyorsa toplumsal ve siyasi oluşumların söz konusu sayı sistemlerini göz ardı etmemesi gerekir. Siyaset kurumu adalet zulüm kriterini, ekonomi ise kâr zarar kriterini esas alır. O halde icra ile idarenin bir arada yürütme içinde bulunması denge kurallarına aykırılık teşkil eder.

Tablo 2. Zayıf Yönler ve İyileştirici Birleşenler: Z1, Z2, Z3, Z4, Z5, Z6, Z7, Z8, Z9, Z10, Z11, Z12.

Z1, Z4, Z7, Z9, Z10, Z11, Z12	İyileştirici birleşenler	İlke sadece en üst devlet organlarının ayırımı yerine devleti oluşturan tüm yerel birimler ile birlikte düşünüldüğü takdirde her yönetim biriminde uygulanan bir ilkeye dönüşür. Merkezi yönetim ile yerinden yönetim arasında ahenkli ve dengeli bir yapı oluşur.
Z2,		Yerinden yönetim ilkesi kabul edildiğinde yargı küçük birimlerde çözülür. Tahkim sistemi terk edilerek yerine tarafların hakemlerini seçecekleri itham (tahkim) sistemi ile yargı seçilmiş, tarafsız, bağımsız ve ehil kimselerden oluşur. Hukukun üstünlüğü önündeki engeller ortadan kalkar. Kamu ile kişiler eşitlenir.
Z3, Z5, Z6,		Bu ilke dikey demokrasi kadar yatay demokrasi için de uygulanabilir. Dikey demokrasi bucak, il, devlet düzeyinde; yatay demokrasi ise din, bilim, ekonomi ve idare alanında öne çıkar. Dinler alanında farklı inançlara yaşama ortamı sağlayan laiklik, bilim alanında ekol oluşmalarına dayalı eğitim öğretim, ekonomi alanında tam rekabet piyasası ve idare alanında çoğulculuğa dayalı siyasi partiler de bu ilkenin yansımaları olarak karşımıza çıkar.
Z8,		Devlet düzeyinde değişim ve dönüşüm nitelikli çoğunluklar, katı anayasalar ve diğer nedenlerle çok güç hatta imkânsız olduğundan bu tür değişim ve dönüşüm önerileri öncelikle pilot uygulamalarla projelendirilebilir, bilim insanlarınca gözlemlenebilir, konsensüs sağlanan hususlar üst birimlere aktarılabilir. Üst düzeyde yapılan değişikliklerin alt düzeye indirilmesi yerine bu tip uygulamalar öne çıkarılarak zayıflıklar iyileştirilebilir.
Z12.		Kuvvetlerin üçlü ayırımı denge kuralına aykırıdır. İkili sistem kabul edilerek geliştirildiğinde doğal düzen ile paralellik sağlanır. Bu da matematiğin toplumsal ve siyasi düzene girmesi anlamına gelir ki dijital geleceğe de uyum sağlanmış olur.

İyileştirici unsurlar: İlke en küçük birimlerde ele alınabilir, pilot uygulamalar ile geliştirilebilir. Devlet düzeyindeki değişimler zor olduğundan küçük örnek modeller öne çıkarılabilir. İlk uygulamalar bu birimlerde yapılabilir. Bize göre 3.000-10.000 nüfusa sahip nahiye/bucak düzeyi ilk uygulama birimi kabul edilebilir. Toplumsal yapıya yönelik iyileştirmeden bahsedebilmek için yapılması gerekenler, merkezi yönetim ile yerinden yönetim ilkesinin dengeli olarak uygulanması ve küçük birimlere özerklik verilerek etkin bir demokrasi ortamı ve yönetişimin kurulmasıdır.

Diğer bir iyileştirme çarpık olarak gelişmiş olan organlar ile işlevlerinin dengeli bir şekilde doğasına uygun hale getirilmesidir. Örneğin yasa yapma işlevi meclislere verilmekte, meclisler ise siyasi partilerin milletvekilleri ile oluşturulmaktadır. Yasa yapma siyasilerin tekeline terk edilmektedir.

Siyasiler ise her seçim dönemi başka başka vaatlerle palyatif çözümlerle soruna yaklaşmaktadırlar.

Yasaların sadece yapılması yeterli olmayıp önceden araştırılan ve keşfedilen konulardan meydana gelmesi gerekir. Kişilerin keyfi gereksinimlerinden çok gerçek hayatın sorunlarını çözmek üzere konulan kurallardır. Bütün bu işlevler bilim kurumunu işaret etmektedir. O halde yasa ile bilim ilişkisi yeniden gündeme getirilmesi, özerk birimlere dönüşecek bucaklarda bu yönde araştırmalar ve denemeler yapılması gerekir.

Siyasi hayat adalet ve zulüm ölçütü ile hareket eder. Kuvvetler ayrılığı ilkesine dayalı denge iyi/kötü, doğru/yanlış, fayda/zarar ve adalet/zulüm ölçütlerine göre oluştuğu takdirde zayıf yönler giderilir. Çarpık toplumsal yapı ahenkli bir düzene erişir.

Fırsatlar

F1. Devlet yapısı tarih boyunca gözlemlerle ve deneyimlerle gelişmiştir. Günümüzde gerek fen bilimleri gerekse sosyal bilimler alanında son derece önemli ve ciddi gelişmeler meydana gelmiştir. İnsanlık toplumsal yapıyı projelendirebilir hale gelmiştir. O halde bilimler ışığında bu konu büyüteç altına alınabilir.

F2. Söz konusu projelendirme yerinden yönetim birimlerinde pilot olarak uygulanarak geliştirildiği takdirde dönüşüm kolaylıkla fırsata çevrilebilir.

F3. İkili sistem esas alınarak üçlü yapı terk edilip dörtlü olarak teşkil edildiğinde doğal denge ile toplumsal denge uyumlu hale gelir.

F4. Ekonomik birimlerde merkeziyet, yerinden yönetim birimlerinde özerklik dengeli ve kademeli bir şekilde öne çıkarıldığı takdirde hem kişi hürriyetleri korunmuş hem de ekonominin gerektirdiği büyüklükler elde edilmiş olur.

F5. Yerinden yönetim ile merkezi yönetim arasındaki hiyerarşik yapı hakimiyet yerine hizmetler olarak gerçekleştiği takdirde kişi ille devlet arasında denge kurulur.

Önerinin sağladığı fırsatlar ve iyileştirici unsurlar: Bugüne kadar üçlü ayırım toplumsal yapıyı ayrıştırıp iş bölümü imkanlarını sağlama bakımından ciddi gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Ancak bilimsel alanda meydana gelen gelişmeler ve bulgular kısmında işaret edilen sorunlar dikkate alındığında söz konusu üçlü ayırımın bu sorunları yeterince çözmediği, tersine bazı sorunların da kaynağı olduğu görülmektedir.

Toplumsal yapıya yönelik iyileştirmeden bahsedebilmek için yapılması gereken hususlar şunlardır: Öncelikle gelişen bilimler çerçevesinde planlı ve projeli çalışmalar esas alınır. Bu çalışmalarda devlet gibi büyük organizmalar yerine küçük birimler öne çıkarılır. Dörtlü ayırma yönelik model uygulamalarına küçük birimlerde başlanır. Doğal seyri ve yapısı içinde bu birimler bilim insanlarıncı müdahale edilmeden gözlemlenir. Bize göre en uygun uygulama birimi bucak veya beldelerdir.

Tablo 3. Fırsatlar: F1, F2, F3, F4, F5.

F1	Planlı, projeli düzen geliştirme	Devletin multidisipliner çalışmalara konu olma zamanı gelmiştir. Günümüzde fen bilimleri ile sosyal bilimler alanında önemli ve ciddi gelişmeler vardır. İnsanlık toplumsal yapıyı projelendirebilme fırsatını yakalamıştır. O halde bilimler ışığında bu konu büyüteç altına alınabilir.
F2	Pilot uygulama	Bilimsel anlamda modeller oluşturulurken küçük birimlerden hareket edilir ve elde edilen başarılı sonuçlar analogi yöntemi ile genişletilir. Böylece devlet gibi büyük organizmalar deneme alanı olmadan küçük birimlerde elde edilen sonuçlarla darbe, ayaklanma, devrim gibi gerek kalmadan değişebilir, dönüşebilir. Yerinden ve yerel yönetimler bu değişim ve dönüşüme öne çıkarılabilir. Projelendirme küçük yönetim birimlerinde pilot olarak uygulandığı takdirde dönüşüm geliştirilerek fırsata çevrilebilir.
F3, F5	Üçlü yerine dörtlü ayırım	Mevcut uygulamalarda üçlü ayırımın ortaya çıkardığı sorunlara karşı dörtlü olarak teşkil edildiğinde devlet buna göre yeniden yapılır ve sorunlara karşı çözümler bulunabilir hale gelir, yeni fırsatlar oluşur. Çözümler ileri sürülürken biyolojik dokular, psikolojik melekeler, sosyolojik kurumlar ve siyaset bilimindeki kuvvetler arasında doğal denge ile toplumsal denge uyumlu hale getirilebilme fırsatı doğar.
F4	Hiyerarşi: merkezi/ yerinden yönetim dengesi	İnsanlar diğer canlılardan hiyerarşik düzen oluşturma yönüyle ayrılırlar ve yerinden/merkezi yönetimler oluştururlar. Kişi hürriyetlerinin merkez içinde yitirilmemesi gerekir. Ancak merkez oluşmadan da büyüme ve gelişme olmaz. Hürriyetle büyüme arasında denge kurulması gerekir. Devlet yeniden yapılandırılırken yerel özerk birimlerle merkezi ekonomik birimlerin kademeli kurulması bu sorunu çözme fırsatını getirir.

Siyasal düzenin böylesi bir değişikliğe veya uygulamaya yanaşmaması halinde hem insan birleşeni öne çıkarması yönüyle sivil toplum özelliği hem de toplumsal ve ekonomik özellikleri olan yapısıyla kapsamı geniş tutulan kooperatiflerin iç düzenlerinde ve ana sözleşmelerinde denemeler yapılabilir (Kanlı, 2016:30). Bu takdirde kamunun bürokratik engellemeleri de ortadan kalkmış olur.

Tehditler

T1. Üçlü ayırım dengeli bir toplumsal yapı oluşturmadığından gerek siyasi partiler gerekse seçim sistemlerindeki çarpıklıklar bazı ülkelerde sermaye, bazı ülkelerde ise kamu lehine işler, farklı çalkantı ve sorunlara neden olur. Bu ilke, sermayenin ve siyasi tekellerin en fazla karşı çıktığı ilkeler arasında ön sıralarda yer alır. Sermaye lehine olması halinde gelir dağılımında dengesizliğe dayalı sefaletler ortaya çıkar, siyasi tekel lehine olması halinde bireylerin hürriyetleri hatta kişilikleri kaybolur.

İçeriği işlevlerine uygun düzenlenecek olan dörtlü ayırım bu tehdidi ortadan kaldıracaktır. Önerimizde yasama bilim kurumuna, yürütme/icra ekonomi kurumuna, yargı ahlaki kurumlara, yönetme ise idare kurumuna ait olur. Böylece devlet yasama, yürütme, yargı, yönetme olmak üzere dengeli bir yapıya ulaşır. Aralarında iş bölümü kendi ölçütlerine göre gerçekleşir.

T2. Kuvvetler ayrılığının yokluğu hem devleti ejderha haline getirir hem de kişi hürriyetlerini kısıtlar. Üçlü ayırım bu konuda ciddi iyileştirmeleri getirirse de uzun dönemde sermaye tekeli veya siyasi tekel oluşmalarına engel olamadığından bireyleri ve hürriyetlerini etkiler. Seçim sistemindeki kutuplaşmalar kazananın imkânlarını genişletirken, kaybedenin aleyhine işler. Bir sonraki seçimde tersi olur, bu defa aksi uygulamalarla karşılaşılır.

İçeriği düzgün bir dörtlü ayırım bu tehdidi de ortadan kaldıracaktır. Çünkü yasama bilime dayanacağından yasa üretme yerine yasaları keşfetme ve geliştirme, yürütme/icra ekonomiye terk edileceğinden ekonomik yasalara olan piyasa kurallarına göre hareket etme, yargı ahlaki kurumlara teminatlı olarak emanet edileceğinden tarafların seçimine dayanan tahkim sistemine göre gecikmeden adil karar alınabilir hale gelme, yönetme ise idare kurumu olarak diğer kuvvetlerin yargı kararlarının yerine getiricisi niteliği ile hukukun üstünlüğü çerçevesinde hareket edeceğinden ne sermayenin tekelinden ne de siyasilerin hegemonyasından söz açılabilir.

T3. Kuvvetler ayrılığının yokluğu bahsi artık düşünülemez. Üçlü ayırım bu konuda ciddi iyileştirmeleri getirirse de uzun dönemde sermaye tekeli veya siyasi tekele dönüştüğünden kişilerin hürriyetlere yapılan adaletsizliklere bağlı olarak iç isyanlara ve çatışmaları neden olur.

T1, T2’de açıklandığı gibi kuvvetlerin dörtlü ayırımı sadece bu kuvvetler arasında dengeyi sağlamaz aynı zamanda yerinden yönetim birimlerini etkin olarak öne çıkardığından kişilerin hak ve hürriyetlerini kullanma imkânını doğurur. Bu durum etkin bir demokratik ortam oluşturduğundan düzeni sürdürülebilir hale getirir. Çatışma, iç isyan ve devrim gibi toplumsal sorunların ortaya çıkma nedenlerini de ortadan kaldırır.

T4. Günümüz kamu uygulamalarında yetkilerin nihai kullanımı siyasi partilere ve siyasi kişilere ait kabul edilir. Statükodan yana olan siyasi partiler otoritelerini kaybetmek istemezler. O nedenle yenileşme ve dönüşmelere karşı çıkabilirler. Günümüz anayasaları değişim ve dönüşüm konularında bütün yetkileri meclislere vermiş, meclislerin oluşumun da siyasi partilere bırakmıştır.

Bu tehdit veya engel sadece bilimsel çalışmalarla aşılabılır. Değişim iddiasında bulunan partiler bilimsel çalışmalara ağırlık vererek pilot uygulamalar yapabilirler, yerel yönetim birimlerinde ve/veya kooperatifler içindeki denemelerle değişmeden yana olan görüşler geliştirebilirler.

Tablo 4. Tehlikeli Yönler ve Alınacak Önlemler T1, T2, T3, T4, T5, T6.

T1, T3, T4, T6,	Doktrinle uygulamada Statükoya direnmeler	Bu tehdit veya engel bilimsel çalışmalarla aşılabilir. Değişim öneren partiler bilimsel çalışmalara ağırlık verebilirler ve pilot uygulamaları öne çıkarabilirler. Küçük yerel yönetim birimleri ile kooperatifler içinde denemelerle değişmeden yana olan görüşler geliştirebilirler. Engeller sadece bilim ile aşılabilir. Yeter ki bilim insanları devlet kurumunu mercikleri altına alıp multidisipliner çalışmalarla çözüme odaklı çalışmaya başlamış olsunlar.
T1, T2, T6	Dörtlü ayırım, bilimin gücü	Dörtlü ayırımında yasama görevini bilime verildiğinden bu tehdidin üzerinden gelinebilir. Yasama organı yasa üretme yerine yasaları keşfetme ve geliştirme işlevini, yürütme/icra ekonomiye terk edileceğinden ekonomik yasalar olan piyasa kurallarına göre hareket etme işlevini, yargı ahlaki kurumlara teminatlı olarak emanet edileceğinden tarafların seçimine dayanan tahkim sistemine göre gecikmeden adil karar alınabilir hale gelme işlevini, yönetme ise idare kurumu ise yargı kararlarının yerine getiricisi olarak hukukun üstünlüğü işlevini ifa eder. Ne sermaye tekeli ne de siyasilerin hegemonyası söz konusu olur. Dörtlü ayırımında yasama bilim kurumuna, yürütme/icra ekonomi kurumuna, yargı ahlaki kurumlara, yönetme ise idare kurumuna ait kabul edilir. Böyle devlet yasama, yürütme, yargı, yönetme olmak üzere dengeli bir yapıya ulaşır. Aralarında iş bölümü kendi ölçütlerine göre gerçekleşir.
T5	Doğal/pozitif hukuk sentezi	Bu durum yine pozitif hukuk öğretisi devre dışı bırakılmadan fakat doğal hukuk anlayışı ile sentezlenerek yine bilim insanları tartışmasız bir şekilde ortaya konularak giderilebilir.
T4, T5	İkili sisteme dayanması	Bu iki engel de yine bilimsel çalışmalarla giderilebilir ve uygulamada yeni düzenlemeler geliştirilebilir. Bu konuda multidisipliner çalışmaların önemi göz ardı edilemez. Dörtlü ayırım ikili sistemin bir birleşenidir. Dörtlü ayırım olarak yasama, yürütme, yargı ve yönetme işlevlerinin her birinin kendi ölçütleri olan doğru/yanlış, fayda/zarar, haklı/haksız ve adalet/zulme uygun olarak geliştirilmesi ve toplumsal kurumlar olan bilim, ekonomi, ahlak ve din ile idareye uyumlu olması gerekir.

Bilimin geçemeyeceği veya yenemeyeceği hiçbir engel olamaz. Yeter ki bilim insanları devlet kurumunu mercikleri altına alıp multidisipliner çalışmalarla çözüme odaklı çalışmaya başlamış olsunlar.

T5. Değişme ve dönüşme konusunda bir diğer tehdit veya engel günümüzdeki pozitif hukuk anlayışıdır. Bu anlayış meclislere hemen her konuyu yasa haline getirme imkânı sağlar. O kadar ki ahlaki bir konu dahi yasal düzenlemelere konu olur hale gelir. Yapılan yasal düzenlemeler kimi zaman sermaye kimi zaman da iktidar partileri lehine kişiler ile vatandaşlar aleyhine işler hale gelir. Meclisler hukuk kurallarını keşfedip düzenleme yapacakları yerde gelişigüzel hukuk üretme merkezleri olur.

Çok önemli bir tehdit olan bu durum yine pozitif hukuk öğretisi devre dışı bırakılmadan fakat doğal hukuk anlayışı ile sentezlenerek yine bilim insanlarınca tartışmasız bir şekilde ortaya konulacak projelerle giderilebilir.

T6. Bir diğer tehdit doktrindeki üçlü ayırım konusundaki görüş birliğine yakın düşünceler ve uygulamadaki düzenlemelerdir. Bir başka deyişle statükodur.

Bu iki engel de yine bilimsel çalışmalarla giderilebilir ve uygulamada yeni düzenlemeler yapılabilir. Bu konuda multidisipliner çalışmaların önemi göz ardı edilemez.

Dörtlü ayırım olarak yasama, yürütme, yargı ve yönetme işlevlerinin her birinin kendi ölçütleri olan doğru/yanlış, fayda/zarar, iyi/kötü ve adalet/zulme uygun olarak geliştirilmesi, toplumsal kurumlar olan bilim, ekonomi, ahlak ve din ile idareye uyumlu olması gerekir. Böylece toplumsal düzen ile siyasi düzen arasında paralellik kurulur. Doğal ve sosyal yasalar arasında benzerlikler kurularak kuralları keşfetmenin yolu açılmış olur.

Ortaya çıkan sorunlarını giderecek değişim ve dönüşümleri yapılması, insanın doğal ve ruhi bileşenleri ile toplumsal yapıyı oluşturan kurumların göz önünde tutulması gerekir. Elbette kuvvetler ayrılığı ilkesinin tespiti ve gelişimi toplumsal yapıya olduğu kadar kamu düzenine de fayda sağlar, sağlamıştır. Ancak artık bu konuda bilimlerin gelmiş olduğu düzey dikkate alınarak projeler halinde çalışılması ayrı bir önem taşır. Örneğin insan vücudunun ilk hücrelerini oluşturan zigotun ikili sistemle bölünerek çoğalması gibi toplumsal yapıyı oluşturan organlarla işlevlerinin bu ikili yapı içinde düşünülmesi gerekir.

Bu konudaki araştırma gelişmelerin devlet düzeyinde denenmesi güç hatta imkânsız olduğundan çalışmaların küçük pilot uygulamalarla geliştirilmesi gerekir.

O nedenle dördüncü kuvvet önerisinin bu çerçevede değerlendirilmesi, pilot uygulamalarla geliştirilmesi, böylesi bir uygulamaya yaklaşılmaması halinde kooperatif düzeyinde çalışmalar yapılması, elde edilen sonuçların başarılması halinde üst birimlere aktarılması yerinde ve uygun olur.

Sonuç

Bu çalışmada kuvvetler ayrılığı ilkesine günümüz bilimlerinin gelmiş olduğu düzey göz önünde tutularak bir yaklaşım yapılmış olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışmada öncelikle ilkenin literatürde ve uygulamada ele alınış şekli belirlenmiş, mevcut durumun ortaya çıkardığı sorunlar bulgular şeklinde gösterilmiştir. Söz konusu bulguların önemli bir kısmının organlara ait işlevlerin içerikleri bakımından sorunlara neden olduğu, üçlü ayırımın ilkenin birleşenleri bakımından yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Çözüm olarak ilkenin üçlü yerine dörtlü ayrılması önerisi sunulmuştur. Önerinin dayandığı varsayımlar tespit edilmiş, multidisipliner yaklaşım ile karşılaştırılmalı analizlere yer verilmiş, bu kapsamda biyoloji, psikoloji,

sosyoloji ve siyaset bilimi arasında analogi yöntemi ile benzerlikler kurulmuştur. Öncelikle her bir bilim dalının kendi içinde konuyu hangi terimlerle ifade etmiş olduğu gösterilmiş, her bir bilim dalında ayrı ifade edilen terimler arasında benzerlikler bulunmuştur.

Bu çalışma multidisipliner çalışmaların ne denli önemli olduğunu da göstermiştir. Siyaset bilimindeki üçlü ayırımın bize göre eksikliği böyle bir yöntem ile fark edilebilmiştir. Yasama, yürütme ve yargı ayırımının, yasama, yürütme, yargı ve yönetme olmak üzere dörtlü yapılması gerektiği bir öneri şekline sokulmuştur. İlkenin ancak farklı bilim insanlarının ortak çalışmaları ile geliştirilebileceği, bilim dallarının ayrıntıları üzerinde çalışmalar yapılması gerektiği sonucu açık ve net bir şekilde görülmüştür. Çözümün bilim insanlarınca projelendirilerek gerçekleştirilebileceği, pilot uygulamalarla denendikten sonra kapsamının genişletilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Öneri SWOT analizi ile değerlendirilmiş, mevcut uygulamanın bulguları da göz önünde tutularak tablolar halinde karşılaştırılmıştır. Güçlü yönleri gösterilmiş, zayıf kalan kısımlarının nasıl iyileştirilebileceği sayılmıştır. Yeni öneri ile elde edilecek fırsatlar gösterildiği gibi, çıkması muhtemel tehditlere karşı çözüm önerileri de sunulmuştur.

Kaynakça

- Akdemir, S., (2018), Kuvvetler Ayrılığına Multidisipliner Bir Yaklaşım, Erişim adresi, http://borconference.com/program_1.html_s.388-399
- Akdemir, S., (2017), İnsanlık Anayasası Kavramı, Ankara, Atlas Yayınları.
- Akdemir, S., (1991), Sosyal Denge II Devletin Unsurları ve Kuvvetler Dengesi, İstanbul İz Yayınları.
- Aktan, C.A.,(2017), Kamu Tercihi İktisadı ve Anayasal Politik İktisat, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Aristoteles, (1975), Politika (Çev. Tunçay, M.), İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Arslanel, M.N. ve Eryücel, E., (2013), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 17(1), 23-36-
- Aslan, I., Çınar, O. ve Özenç, Ü., (2014), "Developing Strategies for the Future of Healthcare in Turkey by Benchmarking and SWOT Analysis", 10th International Strategic Management Conference, Procodia Social and Behavioral Sciences, Vol. 150, September, p.230-240
- Aydın, F., (2014), Gelişim Genetiği, Erişim adresi, <http://istanbultip.istanbul.edu.tr/ogrenci/wpcontent/uploads/attachments/079gelisimgenetiği2014.pdf>.
- Baymur, F.B., (2004), Psikolojiye Giriş, İstanbul, İnkılap Kitabevi.
- Benwell, R. ve Gay, O., (2018), The Separation of Powers, Erişim adresi, file:///C:/Users/avakd/Downloads/SN06053.pdf.
- Bilmez, N., (2018), Newton Bilim Anlayışının Kuvvetler Ayrılığı Teorisine Etkisi, Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(10), s. 114-122.
- Bezci, B., (2005), Demokrasi ve Başkanlık Sistemi, Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(2), s. 77-91
- Büyük, C., (2010), Yasama Yürütme Yargı: Platon'dan Montesquieu'ya Devletin Fonksiyonlarına Genel Bir Bakış, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi 10(1), s.159-170
- Carrillo, D.A. ve Chou, D.Y., California Constitutional Law: Separation of Powers, Erişim adresi, <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2024&context=facpubs>, p. 655-688
- Cevizci, A., (2015), Etik Ahlak Felsefesi, 2. Baskı, İstanbul, Say Yay.
- Cornils, M., (2014), Güçler Ayrılığı, Anayasa Teorisi, (Eds. Depenheuer, O., ve Grabenwarter, C., çeviri editörü Doğan, İ., Çev. Güneş, A.M.), İstanbul, Lale yayıncılık.
- Demirci, M., (2007), Kamu Yönetimi Etiğinin Normatif Temelleri, Kamu Yönetimi Yazıları Teoride Değişim Yeniden yapılanma Sorunlar ve Tartışmalar, (Eds: Eryılmaz, B., Eken, M. ve Şen, M.L.), Ankara, Nobel.

- Dural, B., (2013), Çağdaş Siyasal İdeolojilerde Kuram-Yöntem-Güncel Yaklaşımlar, Edirne, Paradigma Akademi yayınları.
- Efe, H., (2015), Türkiye’de Hükümet Sistemi Tartışmaları Çerçevesinde Başkanlık Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, Kafkas Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 6(9), 65-94
- Entin, L.J., (1990), Separation of Powers, the Political Branches, and the Limits of Judicial Review, Erişim adresi, <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1366&context=facultypublications>, p. 174-227
- Erbengi, T., (1986), Hücrede Canlılık Belirtileri ve Çevreye Uyum- Hücre Farklılaşması ve Dokuların Oluşumu, Biyoloji (ed. Türkan Erbenği), İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Erdoğan, M., (2001), Anayasal Demokrasi, 4. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi Yayınları
- Eren, A., (2014), Anayasa Hukuku Ders Notları, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Eroğlu, M., (2010), John Locke’un Devlet Teorisi, Akademik Bakış Dergisi, 21 (7,8,9), s.1-15
- Ersoy, A., (1986), İktisadi Müesseseleşme Tarihi İktisadi Kalkınmanın Tarihi Seyri, İzmir, Akevler Akdeniz Bilimsel Araştırma Merkezi Yayınları.
- Eryılmaz, B., (2017), Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar, Kocaeli, Umuttepe Yayınları
- Fevzioğlu, T., (1947) Kuvvetler Ayrılığı Nazariyesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi., 2(1), s.50-60
- Gidersoy, B., (2017), Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye İçin Geçerliliği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 9(19), s. 500-519
- Gözler, K., (2017), Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku, 26. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Gözler, K., (2016), Elveda Kuvvetler Ayrılığı, Elveda Anayasa, 10 Aralık 2016 Tarihli Anayasa Değişikliği Teklifi Hakkında Bir Eleştiri, Ankara Barosu Dergisi, 4/2016, s.25-36
- Güney, S., (2012), Sosyal Psikoloji, 2. Basım, Ankara, Nobel Yayınları.
- Heywood, A., (2017), Siyaset, (Çev: Özipek, B.B., Seçilmişoğlu, B., Yayla, A., Başdemir, H.Y.,) 18. Baskı, Ankara, Adres yayınları.
- Heywood, A., (2015), Siyasetin Temel Kavramları, (Çev: Özler, H.,), 2. Baskı, Ankara, Adres yayınları.

- Kaboğlu, Ö.İ., (2017), Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar), 12. Baskı, İstanbul, Legal Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z., (2015), Sosyal Psikolojiye Giriş, 17. Basım İstanbul, Evrim yayınları.
- Kanlı, İ. B., (2016) Sürdürülebilir Gelişmeyi Sağlamada Stratejik Bir Araç: Mahalle Kooperatifleri, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 25(3) s.1-34.
- Karatepe, Ş., (2013), Hükümet Sistemleri ve Türkiye, Yeni Türkiye, 51, s.223-225
- Keskin, D.A., (2014), Mesleki Etik: Kavramlar İlkeler ve vakalar, İstanbul, Beta yayıncılık.
- Küçük, A., (2013), Anayasa Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Orion Kitabevi.
- Manning, J. F., (2011), Separation of Powers as Ordinary Interpretation, Erişim adresi, https://cdn.harvardlawreview.org/wp-content/uploads/pdfs/vol124_manning.pdf, p.1942-2039.
- Mojapelo, P.M., (2013), The Doctrine of Separation of Powers (A South African Perspective), Erişim adresi, https://www.sabar.co.za/law_journals/2013/april/2013-april-vol026-no1-pp37-46.pdf.
- Midgley; M., (1993), The Origin of Ethics, A Companion to Ethics (ed. By P. Singer), Cambridge, Basil Blackwell, zikreden Cevizci, A., (2015), Etik Ahlak Felsefesi, 2. Baskı, İstanbul, Say Yayınları.
- Morgan, C.T., (1989), Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, (çev. Arıcı, H.,) 7. Baskı, Ankara Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Montesquieu, C, (1963), Kanunların Ruhu Üzerine I, (Çev. Baydaş, F.,), Ankara Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Okandan, R.G., (1936), Amme Hukukunda Kuvvetler Bölümü İlkesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2, s.502-523
- Öztekin, A., (2014), Siyaset Bilimine Giriş, 9. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Parlak, B. ve Caner, C., (2013), Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetimsel Yapılar, Ankara, Orion Yayınları.
- Pehlivan, S., (2017), Gelişim Genetiği, Erişim adresi, file:///C:/Users/avakd/Desktop/Geli%C5%9Fim-Geneti%C4%9Fi-30-ocak-2017.pdf.
- Roskin, M.G., Cord, R.L., Medeiros, J.A. ve Jones, W.S., (2015), Siyaset Bilimi Bir Giriş, (Çev: Yayla A.), 2. Baskı, Ankara, Adres Yayınları.
- Savaş, V.F., (1989), Anayasal İktisat, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Savaş, V.F., (2015), Politik İktisat, 8. Basım, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Tanör, B., (2017), Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri, 28. Baskı İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Tanör, B. Ve Yüzbaşıoğlu, N., (2018), 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 17. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık.

- Teziç, E., (2017), Anayasa Hukuku, 21. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Toprak, B., (1986), Türkiye’de Dinin Denetim İşlevi, Türk Siyasal Hayatının Gelişimi, (Eds.: Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, A.Y.), İstanbul, Beta Yay.
- Toprak, Z., (2014), Yerel Yönetimler, 9. Baskı, İzmir, Siyasal kitabevi.
- Turhan, M., (2012), Anayasa Hukukunda Hükümet Sistemi Tartışmaları, Liberal Düşünce Sayı 66, s. 57-75
- Uygun, O., (2017), Devlet Teorisi, 4. Bası, İstanbul, Onikilevha Yay.
- Waldron, J., (2018), Separation of Powers in Thought and Practice, Erişim adresi, <https://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3289&context=bclr>, pp.433-468.
- Yayla, A., (2012), Siyaset Teorisine Giriş, 5. Baskı, İstanbul, Kesit Yayınları.
- Yüksel, C., (2007), Kamu Yönetiminde Etik Davranış Kuralları, Kamu Yönetimi Yazıları Teoride Değişim Yeniden yapılanma Sorunlar ve Tartışmalar, Eds: Eryılmaz B., Eken, M. ve Şen, M.L., Ankara, Nobel Yay.
- Yüzbaşıoğlu, N., (2017), Anayasa Hukukuna Giriş, İstanbul, Beta Yay.
- AB: Avrupa Birliği Anayasaları, Erişim adresi, <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/anayasalar>.
- (OXFAM-INTERNATIONAL REPORT). Erişim adresi, <https://www.oxfam.org/en/annual-reports>; https://www.oxfamamerica.org/static/media/files/2018_Oxfam_America_Annual_Report.pdf

